

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.03.018>

УДК 346.14

О.Ю. КУРЕПІНА, канд. юрид. наук, докторант,
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ, Україна

 orcid.org/0000-0003-4077-5006

СТИМУЛЮЮЧИЙ ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СИСТЕМІ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА: ПОНЯТТЯ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМ РЕЖИМОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ключові слова: спеціальний режим господарювання, стимулюючий правовий режим господарювання, господарське право, інститут, субінститут, принципи права, державна економічна політика, міжнародно-правове (наддержавне) регулювання, право ЄС.

Обґрунтовано наукові підходи щодо виділення у системі господарського права стимулюючого правового режиму господарювання як одного з ключових елементів спеціального режиму господарювання. На основі теоретичних розробок у межах науки господарського права запропоновано визнати стимулюючий правовий режим господарювання субінститутом у межах інституту спеціального режиму господарювання із виділенням його структури. Запропоновано визначення стимулюючого правового режиму господарювання, систематику принципів права, які створюють основу для системного функціонування зазначеного режиму, ідентифіковано предмет його правового регулювання.

Вступ. У теоретичній площині та у сфері практичної юриспруденції особливим предметом наукових інтересів залишається проблематика спеціального правового режиму господарювання. Особливо затребуваними внаслідок сучасних змін у суспільстві, зумовлених постпандемічними, воєнними тощо чинниками, які мають значний вплив на економіку держави, постають теоретико-прикладні розробки, присвячені стимулюючим правовим засобам, здатним активізувати позитивні перетворення на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Попри негативні зміни, які були привнесені у сферу спеціального режиму господарювання у 2022 р., зокрема через скасування ст. 415 Господарського кодексу України, Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економіч-

Цитування: Курепіна О.Ю. Стимулюючий правовий режим господарювання у системі господарського права: поняття та співвідношення зі спеціальним режимом господарювання. *Економіка та право*. 2023. № 3. С. 18–40. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.03.018>

них зон» тощо, водночас слід наголосити, що створення сприятливих економіко-правових умов для залучення інвестицій продовжує залишатись одним із пріоритетів державної економічної політики. Про це зокрема свідчать обговорювані останнім часом зміни до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні», які отримали відображення у законопроекті реєстр. № 8138 від 19.10.2022.

Відповідно одним із завдань правової науки, особливо науки господарського права, має залишатися інтенсифікація досліджень проблематики спеціального режиму господарювання, а надто у частині стимулюючої його складової, що і виявлено у межах проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У теорії господарського права ґрунтовна розробка проблематики спеціального режиму господарювання представлена в наукових роботах О.Р. Зельдіної. Додатково різним аспектам функціонування спеціального режиму господарювання присвятили низку наукових праць представники науки господарського права: Ю.Є. Атаманова, А.Г. Бобкова, В.Е. Вакім, М.Д. Василенко, О.М. Вінник, Л.В. Крупа, А.В. Матвеева, Я.В. Петруненко, О.П. Подцерковний, В.В. Поєдинок, С.В. Серебряк, Л.В. Таран, В.В. Чайковська та ін.

Зважаючи на значний потенціал спеціального режиму господарювання для відновлення економіки постконфліктних територій, наукову цінність має монографія «Території пріоритетного розвитку як інструмент вирішення соціально-економічних проблем Донецької та Луганської областей», підготовлена В.А. Устименком, О.Р. Зельдіною, О.Ю. Гостевою та В.В. Гришком [1].

На тлі розгалуженості наукових розробок треба звернути увагу, що у теорії господарського права залишаються недостатньо дослідженими проблеми, пов'язані із методами та засобами стимулювання економічних процесів, які мають отримати системне вирішення на засадах стимулюючого правового режиму господарювання.

Метою статті є обґрунтування наукових підходів щодо виділення у системі господарського права стимулюючого правового режиму господарювання як одного із ключових елементів спеціального режиму господарювання.

Результати дослідження. Система правового регулювання суспільних відносин побудована так, що залежно від мети та завдань державної політики щодо певної сфери відносин, у її структурі виділяються у групу правові норми, які утворюють особливу галузь, підгалузь, інститут чи субінститут.

Зокрема, у межах галузі господарського права ознаками інституту, на слухну думку О.Р. Зельдіної, наділений «спеціальний режим господарювання», який поєднує норми права про специфіку організації та здійснення господарської діяльності на певних територіях і у певних галузях економіки [2, с. 5]. У продовження цієї наукової позиції, а також на основі дослідження спеціального правового режиму в різних галузях права, дослідниця додатково запропонувала виокремити спеціальний режим господарювання як «правовий режим, що визначає порядок організації та здійснення господарської діяльності на певній території та у певній галузі економіки, що відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, і вводить державою з певною метою для забезпечення розумного сполучення публічних і приватних інтересів за допомогою встановлення обмежень та/або заохочень для суб'єктів господарювання» [2, с. 9].

Також О.Р. Зельдіна запропонувала внутрішню класифікацію спеціального режиму господарювання за критерієм правових засобів, обраних законодавцем для досягнення мети, і виділила три види, кожний з яких містить певні підвиди спеціального режиму господарювання:

1) обмежувальний спеціальний режим господарювання, тобто режим, де законодавець за допомогою встановлення обмежень у процесі здійснення господарської діяльності досягає певних цілей з охорони територій, об'єктів тощо. До нього належать режими: державного кордону, надзвичайного і воєнного станів, виключної (морської) економічної зони, господарське забезпечення Збройних сил України;

2) заохочувально-обмежувальний спеціальний режим господарювання — ті режими, де за допомогою сполучення певних обмежень у процесі здійснення господарської діяльності та надання пільг досягаються необхідні цілі. До цього виду можна віднести такі режими: концесія, санітарно-захисні й інші особливо охоронні території;

3) заохочувальний спеціальний режим господарювання — містить ті підвиди спеціального режиму господарювання, уведення яких пов'язане з необхідністю вирішення соціально-економічних проблем, залучення інвестицій на певну територію держави, у певну галузь економіки, створення нових робочих місць за допомогою надання різного роду заохочень для суб'єктів господарювання. До цього виду належать: спеціальні економічні зони, території пріоритетного розвитку, євро-регіони, зони вільної торгівлі і господарська діяльність в окремих галузях народного господарства [2, с. 11—12].

У науковій літературі можна знайти різні підходи до розуміння правової сутності та класифікації спеціального режиму господарювання. Утім, незмінною залишається точка зору про особливий характер заохочувального (який ще називають пільговим, преференційним) виду спеціального режиму господарювання та обов'язкове виділення його у авторських розробках класифікації спеціального режиму господарювання.

Так, С.В. Серебряк наголошує, що залежно від мети запровадження спеціальні режими господарювання характеризуються пільговою, обмежувальною або пільгово-обмежувальною спрямованістю [3, с. 88].

В.Е. Вакім за характером регулювання поділяє спеціальні режими господарювання на дві групи — заохочувальні та обмежувальні. На думку дослідниці, три ключові елементи спеціального режиму заохочувального характеру — це пільги, державна допомога суб'єктам господарювання та гарантії їхніх прав [4, с. 71]. Заохочувальний спеціальний режим господарювання, як зазначає В.Е. Вакім, передбачає, що держава спрямовує заходи допомоги фінансового, організаційного або іншого характеру на сприяння діяльності суб'єкта господарювання, який діє у рамках такого режиму. Зазвичай, як підкреслює науковець, спеціальний режим господарювання має передбачати пільгові режими оподаткування та сплати митних платежів [4, с. 70].

Привертає увагу і наукова позиція Л.В. Таран, яка полягає у тому, що спеціальний режим господарювання характеризується як особливий порядок правового регулювання певних суспільних відносин, що встановлюється до визначеного кола суб'єктів або сфери їхньої

діяльності, який відрізняється від загального режиму пільговою або обмежувальною направленістю регулювання, обумовленою публічним інтересом, проявляючись у всіх елементах його механізму, зокрема через гарантії, пільги, форми державної підтримки, обмеження, заборони та додаткові підстави юридичної відповідальності [5, с. 86].

Можна зустріти і думку про те, що спеціальний правовий режим господарювання відрізняється від загального режиму або пільговою, або обмежувальною направленістю правового регулювання. Саме такого висновку доходить А.В. Матвеева [6, с. 41].

Розглядаючи види режимів господарювання, що використовуються для регулювання відносин в інноваційній сфері, Ю.Є. Атаманова виділяє такі:

1) для суб'єктів господарювання, не зважаючи на галузеву належність та конкретний вид діяльності, в інноваційній сфері встановлений загальний режим, який закріплює загальні організаційно-правові умови здійснення інноваційної діяльності та спрямований на інституційне забезпечення реалізації інноваційних проєктів, шляхом формування та забезпечення функціонування національної інноваційної системи;

2) політика найбільшого сприяння реалізується через установа спеціального заохочувального (пільгового) режиму господарювання. Він може встановлюватися: а) щодо обраних пріоритетних галузей національної господарської системи (наприклад, космічної галузі); б) щодо окремих територій (можуть бути створені як різновид спеціальних (вільних) економічних зон); в) щодо реалізації окремих інноваційних проєктів (наприклад, для технологічних парків);

3) щодо інноваційної діяльності у певних галузях або окремих об'єктів може запроваджуватися політика рестрикцій, шляхом установа спеціального режиму господарювання обмежувального характеру [7, с. 360—361].

Отже, аналіз різних авторських підходів засвідчує, що у межах спеціального режиму господарювання виділяється комплекс правових норм, якими створюються певні сприятливі умови для здійснення господарської діяльності.

Водночас вбачається за доцільне запропонувати використання універсального терміна для позначення вищенаведеної складової

спеціального режиму господарювання, а саме стимулюючий правовий режим господарювання. Адже наявні сьогодні термінологічні конструкції не повною мірою розкривають потенціал саме стимулювання господарської діяльності.

Використання термінів «заохочувальний», «пільговий» чи «преференційний» доцільно розглядати у системному зв'язку з терміном «стимулювання», оскільки перші уособлюють певні форми виразу дій держави, спрямовані передусім на стимулювання розвитку економіки. Їх стисло можна охарактеризувати таким чином:

1. Заохочення можна розглядати як винагороду за певну прийнятну з правової точки зору та економічно важливу для держави поведінку суб'єкта господарювання. Наприклад, у ч. 1 ст. 385 Господарського кодексу України від 16.01.2003 закріплено норму про те, що оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності має здійснюватися за такими принципами і серед останніх згадується «заохочення експорту продукції вітчизняного виробництва».

У наукових джерелах трапляється думка про те, що доцільно розрізняти категорії «стимулювання» та «заохочення», оскільки, як зауважує Ю.Г. Сльота, заохочення є адресним, а стимулювання — безадресним [8, с. 92].

2. Пільги є одним із засобів стимулюючого впливу на поведінку суб'єктів господарювання, а їх встановлення — одним із засобів державного регулювання господарської діяльності (ч. 2 ст. 12 Господарського кодексу України).

3. Термін «преференції» характерніший для сфери правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема у межах режиму найбільшого сприяння, впровадження якого допускається Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991, іноземним суб'єктам господарської діяльності можуть бути надані преференції (ст. 7). Додатково у цьому Законі згадуються тарифні пільги (тарифні преференції) у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот та інші заходи, передбачені законами та міжнародними договорами України (ст. 29—1).

Доцільність вживання терміну «стимулюючий» для позначення комплексу правових норм, які встановлюють певні переваги, у межах спеціального режиму господарювання

також підтверджується результатами досліджень у галузі теорії права щодо ролі та значущості правових стимулів.

Так, на думку О.Ф. Скакун, правовий стимул слід розглядати як «правове спонукання до законослухняної поведінки, що створює умови для задоволення власних інтересів суб'єкта. Наприклад, пільга, право на власність» [9, с. 486]. Правовий стимул, як вважають В.С. Ковальський, С.Л. Лисенков, А.М. Колодій, О.Д. Тихомиров — це фактор і умова забезпечення правомірної поведінки, проявляється в правовій формі суб'єктивних прав, законних інтересів, пільг, привілеїв, імунітету, заохочень [10, с. 285—286].

Прикметним є те, що основні напрями економічної політики держави, визначені у ст. 10 Господарського кодексу України, спрямовані саме на «стимулювання» розвитку економіки, використання заходів «стимулюючого» впливу. Зокрема про це згадано в описі структурно-галузевої, податкової, грошово-кредитної та валютної політики. Невипадково Я.В. Петруненко пропонує розглядати спеціальні (вільні) економічні зони через призму засобу державного стимулювання саме економічного регіонального розвитку. На його думку, утворення спеціальних (вільних) економічних зон слід розглядати як один із засобів державної підтримки у формі стимулювання економічного розвитку регіонів [11, с. 143].

Зважаючи на те, що правовий режим вирізняється особливою метою, на що звертає увагу Л.В. Вакарюк [12, с. 13], у межах стимулюючого правового режиму господарювання такою метою може бути визнано створення передумов для реалізації державної економічної політики за її пріоритетними напрямками у спосіб, який забезпечить сталий розвиток держави та суспільства. Акцент на сталому розвитку свідомий, адже Україна приєдналася до резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 № 70/1 про глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та здійснила їх адаптацію з урахуванням національної специфіки, що детально висвітлено у національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [13]. Доцільність здійснення перетворень саме на засадах сталого розвитку додатково отримала підтвердження в Указі Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

Відповідно можна запропонувати розглядати як систему правових норм, спрямованих на регулювання господарських відносин із використанням комплексу правових засобів стимулюючого характеру, які переслідують мету створення передумов для реалізації державної економічної політики за її пріоритетними напрямками у спосіб, який забезпечить сталий розвиток держави та суспільства.

Не менш важливим питанням, що потребує висвітлення та відповідного вирішення, слід визнати з'ясування підходів до визначення предмета стимулюючого правового режиму господарювання.

Незважаючи на очевидну відповідь, вважаємо за потрібне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти. Зокрема на певні труднощі з ідентифікацією предмета регулювання стимулюючого правового режиму господарювання, які пов'язані з різними підходами до розуміння поняття «спеціальний режим господарювання» як родового стосовно першого.

Так, О.Р. Зельдіна, як раніше згадано у цій статті, окрему увагу приділяла таким ключовим ознакам спеціального режиму господарювання, як «організація та здійснення господарської діяльності на певній території, у певній галузі економіки». Зазначене також виявляється у критеріях віднесення до спеціального режиму господарювання, запропонованих ученою:

1) наявність спеціального нормативно-правового акта, що регулює господарську діяльність на певній території або в певній галузі економіки, який містить спеціальні правила, що відрізняються від загальних;

2) встановлення спеціального дозвільного порядку, який не передбачений загальним законодавством, для здійснення господарської діяльності на певній території або в певній галузі економіки;

3) законодавче закріплення обмежень та/або заохочень суб'єктів господарювання під час організації та здійснення господарської діяльності на певній території або в певній галузі економіки.

Усі перераховані критерії, як зазначає дослідниця, мають дотримуватися в сукупності, і тільки тоді той чи інший режим можна віднести до спеціального режиму господарювання [14, с. 18].

На думку В.В. Чайковської, певним недоліком запропонованого О.Р. Зельдіною кон-

цептуального підходу до виділення ключових елементів поняття «спеціальний режим господарювання» є обмеження сфери дії зазначеного правового режиму лише певною територією або певною галуззю економіки. На переконання В.В. Чайковської, особливості порядку організації та здійснення господарської діяльності можуть існувати й у певних сферах господарської діяльності, що не можна віднести до галузей економіки (наприклад, у сфері інвестиційної діяльності, діяльності Збройних сил України тощо), а також під час укладення довгострокових договорів (наприклад, концесійних) [15, с. 151—152].

Досліджуючи особливості спеціального режиму підприємницької діяльності у вільних економічних зонах України, Л.В. Крупа пропонує визначити поняття «спеціальний правовий режим» як особливий порядок правового регулювання певних суспільних відносин, який встановлюється стосовно конкретного кола суб'єктів або сфери їхньої діяльності і відрізняється від загального режиму пільговою або обмежувальною спрямованістю регулювання, зумовленою особливим публічним інтересом, який виявляється в усіх елементах його механізму, головним чином через гарантії, пільги, форми державної підтримки, обмеження, заборони і додаткові підстави юридичної відповідальності [16, с. 3—4].

Як зауважує В.В. Чайковська, серед позитивних рис, які запропонував Л.В. Крупа у визначенні, можна виділити можливість існування спеціального правового режиму щодо певної сфери діяльності суб'єктів господарювання, не обмежуючи цю сферу територією чи галуззю [15, с. 152].

Водночас недоліками визначення поняття «спеціальний правовий режим» у інтерпретації Л.В. Крупи визнано наголос на «публічному інтересі» та «механізмі публічного інтересу» без пояснення змісту останніх (В.В. Чайковська [15, с. 152]), а також акцентування уваги на пільговій або обмежувальній спрямованості регулювання, що, на думку Т.І. Швидкої та К.К. Халецької, призводить до звуження мети впровадження спеціального режиму, оскільки виключається можливість впровадження спеціального режиму, де пільги в певних аспектах (наприклад, у сфері оподаткування) застосовуються лише за дотриманням ряду обмежень [17, с. 89].

Привертає увагу позиція О.П. Подцерковного щодо ознак спеціального режиму господарювання, який пропонує відрізнити територіальну ознаку відповідного регулювання від організаційно-суб'єктної ознаки регулювання, що передбачає введення особливого режиму для суб'єктів певної організаційно-правової форми або господарювання. Організаційно-суб'єктна ознака, як зазначає О.П. Подцерковний, стосується введення спеціальних норм щодо окремих суб'єктів господарювання залежно від виду діяльності, яку здійснює така особа. Як наголошує науковець, спеціальний режим господарювання стає невизначеним, оскільки останній має включати діяльність у банківській сфері, сфері страхування, транспортної діяльності, капітального будівництва, зберігання, сільського господарства тощо, тобто в усіх галузях народного господарства, що збігається значною мірою з обсягом усієї особливої частини господарського права [18, с. 591].

Досліджуючи особливості спеціального режиму господарювання та спираючись на багатоманіття наукових поглядів щодо його правової природи, С.В. Серебряк виділяє одну з ознак такого режиму, яка полягає у впровадженні останнього на певній території, у певній галузі економіки або відносно певного кола суб'єктів, або сфери їхньої діяльності. У підсумку науковець пропонує власну дефініцію спеціального режиму господарювання як правового режиму, який запроваджує особливий порядок здійснення господарської діяльності на певній території, у певній галузі економіки або щодо певного кола осіб, який характеризується або пільговою, або обмежувальною, змішаною направленістю правового впливу на господарські відносини для досягнення визначеної законодавцем мети [3, с. 88].

Як слушно зазначає А.В. Матвеева, дотепер не напрацьовано єдиного підходу до визначення змістовного навантаження як самого поняття «спеціальний правовий режим», так і щодо його ключових складових елементів. За підсумками аналізу думок науковців, у яких предмет наукових інтересів складала зазначені питання, дослідниця доходить висновку про те, що спеціальний правовий режим визначається як:

- надання іноземцям у якій-небудь сфері прав та/або встановлення для них певних

обов'язків, що відрізняються від тих, які надаються в цій сфері для власних громадян відповідної держави;

- надання іноземцям правового стану, що відрізняється від правового режиму громадян зменшенням прав іноземців;

- надання спеціальних прав, які найчастіше встановлюються у договірній практиці;

- надання іноземцям у якій-небудь сфері певних прав та/або встановлення для них певних обов'язків;

- інститут господарського законодавства, що визначає особливий порядок здійснення господарської діяльності на певній території, у певній галузі економіки або у процесі здійснення господарського договору, який відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, та вводиться для досягнення цілей, встановлених державою та ін. [19, с. 125—126].

Цікавлять також консолідовані висновки А.В. Матвеевої за підсумками аналізу наведених у наукових джерелах визначень поняття «спеціальний правовий режим» та законодавства у досліджуваній сфері відносин щодо ознак спеціального правового режиму із виділенням таких: 1) відрізняється від загального режиму господарювання або пільговою, або обмежувальною направленістю правового регулювання; 2) встановлюється на певній території, у певній галузі економіки; 3) встановлюється або відносно певного кола суб'єктів, або сфери їхньої діяльності [20, с. 143—144].

У результаті формально-логічного аналізу Розділу 8 Господарського кодексу України, присвяченого спеціальним режимам господарювання, А.В. Матвеева доходить висновку про можливість внутрішньої диференціації із виділенням спеціального правового режиму господарювання (як загальне поняття) та спеціального правового режиму господарювання в окремих галузях народного господарства (як родові поняття), які одночасно поіменовані авторкою як спеціальний правовий режим господарювання загального типу і галузевий спеціальний правовий режим [19, с. 125—126].

На її думку, усі види спеціальних режимів господарювання, окрім концесії, відповідно до їх регламентації законодавцем можна умовно поділити на два типи: 1) галузеві спеціальні режими господарювання (ті, які встановлюються

у певних галузях народного господарства) та 2) територіальні спеціальні правові режими господарювання, які встановлюються на певній території [19, с. 128].

Деякою мірою усталений підхід до визначення предмета спеціального режиму господарювання наявний також у авторському визначенні цього режиму, запропонованому Т.І. Швидкою та К.К. Халецькою, під яким треба розуміти правовий режим, закріплений у спеціальному законодавстві та забезпечений державою, що встановлює особливий порядок регулювання господарських відносин, зумовлений публічним інтересом на певній території, у певному секторі економіки, шляхом встановлення широкого кола обмежень та/або з наданням комплексу преференцій задля досягнення відповідної мети [17, с. 90—91].

У наукових джерелах можна також зустріти згадування про «спеціальний правовий режим економічної діяльності», до сфери дії якого О.О. Єгорова пропонує віднести не лише певну визначену локальну територію, але й певний вид підприємницької діяльності у будь-якому місті на території держави [21, с. 189].

Потрібно вказати, що вищенаведеними науковими підходами не обмежується весь спектр наукових поглядів на проблему визначення предмета спеціального режиму господарювання. Водночас переважна більшість наукових досліджень містить висновки про поширення особливого порядку застосування правових норм у межах спеціального режиму господарювання на певні території, певні галузі економіки, певне коло суб'єктів господарювання або їхню діяльність тощо.

До того ж предмет стимулюючого правового режиму господарювання як складової частини спеціального режиму господарювання все таки має певну специфіку та потребує відповідного уточнення. Вирішальним для визначення предмета стимулюючого правового режиму господарювання є правові норми, які визначають порядок та умови надання державних та/або місцевих ресурсів суб'єктам господарювання з метою створення сприятливих умов для здійснення відповідної господарської діяльності.

Нині вищезгадані правові норми знайшли системне відтворення у Законі України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014, які увібрали концеп-

туальні підходи до розуміння державної допомоги, представлені у праві Європейського Союзу (далі ЄС). Зокрема поняття «допомоги, що надається державами» наведено у ст. 107 консолідованої версії Договору про функціонування ЄС, а саме наводиться таке визначення: «Якщо в Договорах не обумовлено інакше, допомога, яку в будь-якій формі надає держава-член або яку надано за рахунок державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію, надаючи переваги певним суб'єктам господарювання або виробництву певних товарів, є несумісною з внутрішнім ринком тією мірою, якою вона впливає на торгівлю між державами-членами». Аналогічно поняття «державної допомоги» отримало вираз в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, а також імплементовано у згаданий Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» у значенні «підтримки у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності».

У Повідомленні Комісії щодо поняття «державної допомоги», зазначеного у ст. 107 (1) Договору про функціонування Європейського Союзу від 19.07.2016 С/2016/2946 (далі ДФЄС) також наголошено на тому, що правила державної допомоги застосовуються лише тоді, коли бенефіціаром заходу є «підприємство» (п. 6). Водночас у п. 7 закріплено застереження про те, що «Суд Справедливості послідовно визначав підприємства як суб'єкти господарювання, які здійснюють економічну діяльність, незалежно від їх правового статусу та способу їх фінансування». Варто звернути увагу, що вживання термінів «підприємство» та «суб'єкт господарювання» не є ознакою певної суперечності у тлумаченні Суду Справедливості, оскільки, як зазначено у посібнику для суддів «Державна допомога суб'єктам господарювання», «Поняття суб'єкта господарювання, який визначає отримувача допомоги у ч. 1 ст. 107 ДФЄС, є економічним та функціональним поняттям у законодавстві ЄС про захист конкуренції, і його не потрібно плутати із поняттям юридичної особи, що використовується в цивільному праві (наприклад, товариство

з обмеженою відповідальністю чи акціонерне товариство). У цьому контексті “суб’єкт господарювання” означає “економічну одиницю” чи “суб’єкт”, залучений до економічної діяльності, що може складатися з кількох юридичних осіб. Це може бути багатонаціональна група компаній, наприклад, із материнською/холдинговою компанією та кількома дочірніми компаніями, усі з яких є окремими юридичними особами» [22, с. 21].

Відповідно не випадковим є згадування саме про «суб’єкта господарювання» у Законі України «Про державну допомогу суб’єктам господарювання».

Привертає увагу підхід, закладений у нормативну дефініцію реципієнта субсидії та представлений у Законі України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» від 22.12.1998, який можна визнати закономірним продовженням імплементації Угоди про субсидії та компенсаційні заходи як додатку до Угоди про заснування Світової організації торгівлі. Зокрема реципієнтом визначено суб’єкта господарсько-правових відносин, що отримує грошові суми або доход від руху товару, який субсидується у розумінні зазначеного Закону (п. 17 ст. 1). Водночас субсидія визначається у Законі України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» як фінансова або інша підтримка державними органами виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту, споживання подібного товару, у результаті якої суб’єкт господарсько-правових відносин країни експорту одержує пільги (прибутки).

Як наголошує О.Е. Ліллемяе, спостерігається певна кореляція у підходах, що напрацьовані у межах права Світової організації торгівлі (далі СОТ) щодо поняття «субсидія» та у праві ЄС у контексті методологічних засад інституту державної допомоги. Зокрема попри певні об’єктивно наявні відмінності у регулюванні надання субсидій та державної допомоги, ознаки селективності і адресності (специфічності) дуже схожі між обома системами [23, с. 129—130].

Селективність (вибірковість) як одна з ознак державної допомоги характеризується тим, що створюються будь-які обмеження здатності всіх підприємств скористатися державними «благами» в рамках програми уря-

ду. Саме таку оцінку цієї ознаки наводить О.Е. Ліллемяе із посиланням на дослідження іноземних фахівців [23, с. 126; 24]. З метою яскравої демонстрації практичної реалізації селективності державної допомоги вона згадує один із цікавих кейсів із посиланням у джерельній базі власного дисертаційного дослідження на відповідне рішення Європейської Комісії, який вбачаємо за доцільне також відтворити у цій статті: «Так, наприклад, і в ЄС, Європейська Комісія та Європейський Суд визнали, що захід, який сприяє певному регіону країни, можна вважати селективним. Це було у випадку, коли регіональна влада на Азорських островах ввела зниження ставки корпоративного податку, яке автоматично застосовується до всіх суб’єктів господарювання. Зниження податків було введено тільки в Азорському регіоні, а не в іншій частині Португалії. Комісія визнала, що якщо конкретний податковий захід надає допомогу будь-якому підприємству держави-члена без розсуду в повному обсязі, то він буде розглядатися в якості загальної міри і не підпадати під дію ст. 87 (1) Договору про заснування Європейської Спільноти (нині ст. 107 ДФЄС), але якщо допомога розповсюджується тільки на певну галузь або певного типу підприємство, тоді цей захід державного регулювання набуває ознак селективності і визнається як державна допомога. Допомога надана всім компаніям на Азорських островах буде розглядатися в якості державної допомоги, а не загального заходу, оскільки йдеться про допомогу тільки в цій частині держави-члена.» [23, с. 126—127; 25, с. 52].

Відповідно акцент у визначеннях «спеціального режиму господарювання», запропонованих науковцями, представленими у цьому дослідженні на певних частинах території держави, галузях економіки, видах господарської діяльності навряд чи можуть бути прийнятними для ідентифікації предмета стимулюючого правового режиму господарювання. *Вбачаємо за доцільне відстоювати позицію про поширення сфери дії стимулюючого правового режиму господарювання саме на суб’єктів господарювання (територія регіону, певна галузь тощо), класифікація суб’єктів господарювання (великі, середні, малі), функціональна мета стимулюючих заходів (проведення наукових досліджень, технічний розвиток,*

інноваційна діяльність, збереження культурної спадщини, працевлаштування та створення робочих місць, подолання наслідків COVID-19, збройної агресії тощо) є невід’ємним елементом критеріїв оцінки допустимості надання державних та/або місцевих ресурсів через відповідні форми державної допомоги чи субсидій, або ж виключення певних видів державної допомоги зі сфери дії Закону України «Про державну допомогу суб’єктам господарювання». Зокрема, такі критерії щодо окремих категорій державної допомоги затверджуються Кабінетом Міністрів України на підставі ч. 2 ст. 6 Закону України «Про державну допомогу суб’єктам господарювання».

Із викладених міркувань можна дійти висновку про те, що стимулюючий правовий режим господарювання перебуває під значним впливом міжнародно-правових норм, що дає підстави стверджувати про притаманність цьому режиму пріоритетності міжнародного права, міжнародно-правового регулювання над національним рівнем правового регулювання. До того ж, як наголошує Г.І. Пастушок, особливу підсистемою міжнародного права стає європейське право, яке у вузькому розумінні наближається до права ЄС у значенні «сукупності правових норм, які містяться в актах Європейського Союзу та Європейського співтовариства» [26, с. 41—42; 27, с. 398]. Убачається, що закономірним буде твердження про пріоритет у межах ЄС наддержавного або, як ще його називають, комунітарного права над національним правом. Додаткову аргументацію цієї тези із посиланням на практику Суду ЄС наводить Г.І. Пастушок, який зазначає, що принцип верховенства права у діяльності Європейських співтовариств означає «верховність», примат комунітарного над національним правом. Цей принцип закріплено у справах *Van Gend & Loos*, *Flaminio Costa V. Enet*, *Simmenthal*, у яких Суд ЄС встановив, що правова природа Співтовариств унеможлиблює «відповідне прийняття нових національних норм у тій частині, в якій вони були несумісні з положеннями права Європейських співтовариств». Додатково акцентовано увагу на тому, що Суд ЄС постановив, що у разі колізій між правом Співтовариств і національними нормами, останні не лише не беруться до уваги, а й можуть «бути відкинуті» судами [26, с. 113; 28, с. 73].

Як зазначає О.В. Баклан, принцип верховенства європейського права стосовно націо-

нального знаходить вияв у таких фундаментальних засадах:

- національне право за жодних обставин, зокрема у тих випадках, які пов’язані з часом ухвалення державою-членом тих чи інших правових актів, не може превалювати над загальноєвропейським правом;

- у випадках невиконання державами — членами ЄС своїх зобов’язань, що випливають з установчих європейських договірних актів, як причина невиконання зобов’язань неможливе посилення на невідповідність тих чи інших положень договорів національним конституціям;

- держави-члени не можуть ухвалювати і застосовувати в процесі свого повсякденного функціонування правові та інші заходи (засоби), які перешкоджали б ефективному застосуванню положень договорів;

- юридична сила актів, що виходять від ЄС, не може бути різною стосовно різних держав-членів;

- держави — члени ЄС не можуть давати офіційні висновки, пов’язані з тлумаченням регламентів — актів Європейської Спільноти, що мають для них обов’язковий характер;

- національні суди не мають юрисдикції, яка стосується перевірки європейського права на предмет його відповідності конституціям держав — членів ЄС;

- у тих випадках, коли Європейський Суд справедливості виявить невідповідність національного права європейському, законодавчі органи держав — членів ЄС зобов’язані усунути цю невідповідність, а національні суди повинні простежити за тим, щоб рішення Європейського Суду справедливості, у якому міститься вказівка на цю невідповідність, були б точно виконані;

- держави — члени ЄС жодним чином не можуть заборонити своїм судам загальної юрисдикції та спеціалізованим судам застосовувати в разі потреби європейське право;

- національне право має створювати всі можливі умови і у такий спосіб сприяти реалізації тих суб’єктивних прав, які даються фізичній чи юридичній особі європейським правом [29, с. 109—110].

Особливо яскраво пріоритет міжнародно-правового (наддержавного) регулювання у контексті превалювання підходів, напрацьованих у межах правової системи ЄС, проявлений у євроінтеграційних процесах, активним учас-

ником яких є Україна як суб'єкт міжнародного права. Адже набуття Україною статусу кандидата у члени ЄС ще більше зобов'язує органи державної влади забезпечувати адаптацію національного законодавства до *Acquis communautaire* — правової системи Європейського Союзу, яка охоплює акти законодавства ЄС (але не обмежується ними), ухвалені в рамках Європейського Співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ (Розділ II «Визначення термінів» Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС, затвердженої Законом України від 18.03.2004 № 1629-IV).

Безперечно, за такого підходу можна стверджувати, що пріоритет міжнародно-правового регулювання над національним рівнем правового регулювання набуває ознак наскрізного принципу функціонування та розвитку більшості галузей вітчизняного права. Утім, ступінь інтенсивності імплементації міжнародно-правових норм (зокрема права ЄС як їхньої складової) у різні галузі національного законодавства неоднакові, що може створювати асинхронне правове регулювання суспільних відносин, зокрема охоплених у межах стимулюючого правового режиму господарювання.

Наприклад, як було зазначено, державна допомога, яка розглядається у межах цього дослідження як один із ключових економіко-правових засобів реалізації стимулюючого правового режиму господарювання, посіла окреме місце у Аналітичному звіті, що доповнює висновки Європейської Комісії щодо заявки України на вступ до ЄС (далі Аналітичний звіт), який було підготовлено у лютому 2023 р. Зокрема, увагу було виділено стану розвитку законодавства у сфері державної допомоги у главі 8 «Конкурентна політика» із зазначенням про те, що дотримання правил державної допомоги в Україні залишається проблематичним, оскільки міністерства та інші надавачі не завжди повідомляють Антимонопольний комітет України про заплановані заходи. Як вказано в Аналітичному звіті, Україна має вжити заходів для підвищення прозорості відносин між державою та державними підприємствами [30, с. 25].

До речі, значну увагу в Аналітичному звіті приділено також публічним закупівлям, а саме у межах глави 5 «Публічні закупівлі» [30,

с. 8—10], стимулюючий потенціал яких залишається недооціненим, особливо тоді, коли стимулюючий ефект досягається шляхом забезпечення досягнення пріоритетних цілей державної економічної політики. Публічні закупівлі вбачається за можливе розглядати як один з механізмів приведення у дію стимулюючого правового режиму господарювання, коли такі закупівлі розглядаються як одна з істотних умов надання державних та/або місцевих ресурсів суб'єкту господарювання (наприклад, господарська діяльність з надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес, виключається з-під сфери дії законодавства про державну допомогу у разі дотримання низки правових умов, серед яких, як впливає з рішення Суду Справедливості у справі *Altmark*, згадується обов'язковість обрання суб'єкта господарювання — надавача послуг відповідно до процедури публічних закупівель [31]), або ж як безпосередній засіб реалізації стимулюючого правового режиму господарювання, коли публічні закупівлі спрямовані, зокрема, на досягнення «горизонтальних» цілей. В.К. Малолітнева за функціональним призначенням або «горизонтальною» ціллю, яка реалізується у закупівлях, виділяє такі субінститути: публічних закупівель з метою захисту навколишнього середовища (так звані «зелені» закупівлі); соціально-відповідальних публічних закупівель; публічних закупівель для розвитку інновацій; публічних закупівель для захисту національних виробників, окремих територій, підтримки малих та середніх суб'єктів господарювання [32, с. 41].

Відповідно можна дійти висновку, що окремі правові засоби реалізації стимулюючого правового режиму господарювання набувають значно більшої ваги у контексті адаптації національного правового поля до законодавства ЄС. Також важливо усвідомлювати, що саме через призму загальновідомих правових принципів та підходів, які водночас отримали специфічне змістовне наповнення з боку юрисдикційних органів ЄС під впливом фундаментальних засад права ЄС, здійснюється оцінка можливих правових ризиків заходів, упроваджуваних у межах стимулюючого правового режиму господарювання на національному рівні. Зокрема доречним буде навести практику застосування принципу легітимних (законних) очікувань, який, як відомо, є складовим

елементом принципу верховенства права, у сфері надання державної допомоги у межах Європейського Співтовариства, представлений у дисертаційному дослідженні Д.Ю. Сіюшова.

Як зазначає цей дослідник із посиланням на практику Суду Справедливості ЄС, для застосування принципу захисту законних очікувань необхідно встановити наявність декількох обставин, а саме [33, с. 167]: по-перше, повинен існувати акт чи дія органів ЄС, що визнають законною певну поведінку особи [34, пар. 31]. Під дією може розумітись певна адміністративна практика (наприклад щодо трактування критерію «перевага» у справах про державну допомогу) або усні чи письмові роз'яснення; по-друге, особа, до якої застосований певний акт чи захід, не повинна була мати можливість передбачити зміну законодавства чи підходів до його трактування зі сторони органів ЄС. Як зазначає Суд Справедливості ЄС у справі C-459/02 (справа *Willy Gerekens ma Association agricole pour la promotion de la commercialisation laitierre Procola* проти Великого Герцогства Люксембург) «якщо розсудливий та обережний трейдер міг передбачити, що впровадження заходу Співтовариства могло вплинути на його інтереси, він не може посылатися на принцип захисту законних очікувань, якщо цей захід буде прийнятий» [35, пар. 29].

Далі Д.Ю. Сіюшов наводить судову позицію у справі C-24/95 (справа *Alcan Deutschland*), згідно з якою «підприємства, яким надана допомога, не можуть покладатися на принцип захисту законних очікувань для обґрунтування законності допомоги, якщо вона не була надана відповідно до встановленої процедури... старанний бізнесмен, як правило, має змогу визначити, чи була ця процедура дотримана» [33, с. 167—168; 31, пар. 25]. Резюмуючи, науковець зазначає: «Отже, якщо держава-надавач допомоги не дотрималась встановленої процедури (наприклад, державний орган вважав, що відповідний податковий захід не є державною допомогою, отже не підлягає повідомленню Європейської Комісії), така держава разом із бенефіціарами допомоги позбавлена права на застосування принципу захисту законних очікувань, зокрема з метою запобігання поверненню допомоги, оскільки ризик визнання допомоги незаконною був (чи повинен був бути) передбачуваний з початку її надання» [33, с. 168; 36, пар. 104].

Отже, вітчизняна правотворча та правозастосовна практика, спрямована на впровадження стимулюючого правового режиму господарювання, має враховувати напрацьовану практику Суду Справедливості ЄС та Європейської Комісії у відповідних сферах суспільних відносин, зокрема у сфері державної допомоги. З огляду на загальну оцінку глави 8 «Конкурентна політика» у Аналітичному звіті на рівні «деяка відповідність праву ЄС», при тому, що, як зазначає В.А. Устименко, система оцінювання представлена за п'ятибальною шкалою: 1 — початковий рівень, 2 — деяка відповідність праву ЄС, 3 — помірна відповідність, 4 — добра відповідність, 5 — просунутий рівень [37, с. 65], можна стверджувати, що адаптація цього сектору правового поля до *Acquis communautaire* відбувається дуже повільно. Як помічено у анотованому підсумку, «Україна повинна продовжувати узгоджувати свою законодавчу базу з питань конкуренції та державної допомоги з відповідними частинами *acquis* ЄС» [30, с. 25]. Не кращою ситуація є у сфері правового регулювання публічних закупівель, яка також отримала оцінку «деяка відповідність праву ЄС» [30, с. 10].

Описані вище проблеми — результат масштабнішої наукової дискусії щодо примату національного чи міжнародного (наднаціонального) права, що згодом з теоретичної площини перейшло у сферу практичної юриспруденції. Зокрема Г.І. Пастушок, наводячи приклади ставлення представників двох сучасних філософських шкіл до актуального питання міжнародної взаємодії держав і спираючись на наукову роботу С.І. Максимова, зазначає, що на пріоритеті міжнародного права наполягають прихильники універсалістсько-ліберальної етики справедливості, які наголошують на пріоритеті прав для всіх над благом для партикулярного співтовариства. Натомість пріоритет національного права відстоюють апологети комунітаристської етноетики, що вважають високо ціннісною партикулярну культурну традицію [26, с. 40; 38, с. 28].

У підсумку у вітчизняному законодавстві закріпився примат національного права, що текстуально відображено у такій лексичній конструкції: «Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Кодексом (або

Законом), застосовуються правила міжнародного договору». Наприклад, таке формулювання є у Податковому кодексі України від 02.12.2010 (п. 3.2 ст. 3), Законі України «Про концесію» від 03.10.2019 (ч. 2 ст. 2) та інших нормативно-правових актах України.

Зважаючи на те, що в умовах поглиблених інтеграційних процесів превалюють колективні підходи до вибору методів та засобів правового регулювання суспільних відносин, які є предметом спільних домовленостей, актуалізується потреба у забезпеченні прямої пріоритетної дії на території держави норм міжнародно-правових договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Попри те, що Конституцією України встановлено, що такі міжнародні договори визнаються частиною національного законодавства України (ч. 1 ст. 9), форма закріплення в актах чинного законодавства порядку застосування міжнародно-правових норм свідчить про визнання за останніми факультативного характеру.

Відповідно зміщення пріоритету з національного на міжнародне право фактично створило б передумови для виключення дискреції центральних органів державної влади, насамперед Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, в ухваленні на основі суб'єктивної оцінки рішень щодо інтенсивності імплементації норм міжнародного права, вагомою частиною якого є також право ЄС.

Зазначені зміни у парадигмі сприйняття ролі та значення наддержавного регулювання у глобалізаційну епоху, беззаперечно, матимуть вирішальний вплив на формування сучасного ефективного законодавчого поля, особливо у частині визначення відправних засад побудови стимулюючого правового режиму господарювання, його місця у системі господарського права та законодавства.

Так, у науці господарського права сформувався підхід, започаткований О.Р. Зельдіною, згідно з яким спеціальний режим господарювання кваліфікується як комплексний інститут господарського права. Як слушно зазначає науковець, інститут спеціального режиму господарювання охоплює норми, що регулюють організаційно-господарські, виробничо-господарські відносини, а також організацію, здійснення господарської діяльності, деякі норми митного, податкового, природоохорон-

ного й іншого законодавства і взаємодіє із суміжними галузями [2, с. 10].

Водночас стимулюючий правовий режим господарювання *пропонується визнати як субінститут у межах інституту спеціального режиму господарювання*. Адже цілком логічним виглядатиме внутрішнє структурування інституту спеціального режиму господарювання із виділенням функціонально узгоджених субінститутів.

Комплексним характером вирізнятиметься і субінститут стимулюючого правового режиму господарювання, регулюючий вплив якого на суспільні відносини можливий за умови узгодженого функціонування його елементів, які можуть бути представлені таким чином:

1) «правове ядро» субінституту, уособлене у господарсько-правових нормах, що визначають засади підприємництва, економічної конкуренції, зокрема таких її складових як державна допомога та захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту, господарській договір, публічні закупівлі, державно-приватне партнерство, інвестиційна, інноваційна та зовнішньоекономічна діяльність тощо;

2) правові норми суміжних галузей права та їхніх підгалузей, а також інститутів, які спрямовані на створення інституціональних умов для досягнення господарсько-правовими нормами мети правового регулювання відповідних суспільних відносин. Зокрема, О.Р. Зельдіна, у контексті спеціального режиму господарювання, відносила до суміжних з господарським правом норми митного, фінансового, екологічного, земельного, адміністративного права [2, с. 29].

Як видно, зміст «правового ядра» субінституту стимулюючого правового режиму господарювання складають норми низки підгалузей та інститутів господарського права, яким присвячені окремі ґрунтовні наукові дослідження та які характеризуються високим ступенем інтеграції до змісту та структури спеціального режиму господарювання.

Так, О.Р. Зельдіна виділяла спеціальний режим інвестиційної діяльності як підвид захоплювального режиму господарювання у межах спеціального режиму господарювання, який, за її визначенням, є «юридичною конструкцією залучення інвестицій в економіку депресивних регіонів України, яка застосовується законодавцем на територіях пріоритетного

розвитку і передбачає заохочувальні заходи для суб'єктів господарювання, які виконують спеціальні вимоги законодавця, що забезпечує сполучення публічних і приватних інтересів» [2, с. 6]. На думку вченої, спеціальний режим інвестиційної діяльності включає не тільки заходи заохочення, але й визначає критерії, що надають можливість суб'єктам підприємництва здійснювати господарську діяльність. Попри те, що ст. 415 Господарського кодексу України, якою визначено особливості здійснення господарської діяльності на території пріоритетного розвитку, було скасовано внаслідок ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022, результати наукових досліджень О.Р. Зельдіної щодо проблематики спеціального режиму інвестиційної діяльності дотепер залишаються затребуваними.

Водночас у наукових дослідженнях, присвячених кодифікації інвестиційного законодавства, можна прочитати, що спеціальні правові режими інвестиційної діяльності в окремих галузях економіки, в спеціальних (вільних) економічних зонах та територіях з пріоритетним розвитком відносяться та визнаються інститутами інвестиційного законодавства [39, с. 120]. Проте відсутнє акцентування уваги на кореляції цієї тези із вищенаведеним науковим підходом щодо кваліфікації спеціального режиму інвестиційної діяльності як складової частини спеціального режиму господарювання.

О.М. Вінник наголошує на можливості встановлення специфіки правового регулювання іноземних інвестицій законодавством України про спеціальні (вільні) економічні зони. Однак правовий режим іноземних інвестицій, що запроваджується у таких зонах, не може створювати умови інвестування та здійснення господарської діяльності менш сприятливі, ніж встановлені Законом України «Про режим іноземного інвестування» [40, с. 94].

Як різновид спеціального режиму господарювання В.Е. Вакім пропонує розглядати спеціальний режим інноваційної діяльності, який, на її думку, є механізмом реалізації інноваційної політики держави за допомогою системи правових засобів, спрямованих на регулювання і стимулювання інноваційних відносин, творчої та підприємницької мотивації

їх суб'єктів [41, с. 24]. М.Д. Василенко наголошує на співвідношенні спеціального режиму господарювання та спеціального режиму інноваційної діяльності як загального та спеціального [42, с. 116].

На доцільності визначення правового режиму зовнішньоекономічної діяльності як спеціального режиму господарювання акцентує увагу В.В. Чайковська [15, с. 152]. Додатково дослідниця надає загальний опис певних стимулюючих аспектів правового режиму зовнішньоекономічної діяльності, виділяючи заохочення у податковій сфері [15, с. 154].

Досліджуючи особливості правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних зі створенням, функціонуванням і ліквідацією вільних економічних зон, Л.В. Крупа обґрунтовує положення про доцільність виділення спеціальних режимів інвестиційної, підприємницької та зовнішньоекономічної діяльності у вільних економічних зонах. Зокрема, за запропонованим ученою підходом так визначені режими:

- спеціальний режим інвестиційної діяльності у вільних економічних зонах — особливий порядок правового регулювання відносин щодо залучення цінностей, що мають ринкову вартість, у підприємницький обіг на території вільних економічних зон, який встановлюється відносно закріпленого законом кола суб'єктів та визначеної сфери їхньої діяльності і який відрізняється від загального режиму пільговою стимулюючою спрямованістю регулювання, виявляючись у всіх елементах механізму правового регулювання, зокрема через гарантії, пільги, форми державної підтримки, обмеження, заборони і додаткові підстави юридичної відповідальності;

- спеціальний режим підприємницької діяльності у вільних економічних зонах — особливий порядок правового регулювання здійснення підприємницької діяльності, її ліцензування і оподаткування, а також залучення та використання фінансових, трудових, природних та інших видів ресурсів, який встановлюється стосовно суб'єктів таких вільних економічних зон і сфери їхньої діяльності, який відрізняється від загального режиму пільговою спрямованістю регулювання, проявляючись у всіх елементах його механізму через закріплення гарантії, пільг, форм державної під-

тримки, обмежень, заборон і підстав юридичної відповідальності;

- спеціальний режим зовнішньоекономічної діяльності у вільних економічних зонах — особливий порядок приватноправового і публічно-правового регулювання зовнішньоекономічних договірних зобов'язань, включно з валютними і митними правовідносинами, що виникли під час їх реалізації, який встановлюється стосовно суб'єктів вільних економічних зон або сфери їхньої діяльності і який відрізняється від загального режиму пільговою спрямованістю регулювання, виявляючись у всіх елементах його механізму через закріплення гарантій, пільг, форм державної підтримки, обмежень, заборон і додаткових підстав юридичної відповідальності [16, с. 8—11].

Важливо також зазначити, що задля досягнення мети спеціального правового режиму господарювання загалом і стимулюючого правового режиму господарювання зокрема деякі юридичні конструкції, розроблені у межах відповідних інститутів господарського права, набувають певних особливостей, які отримують закріплення в актах законодавства України. Наприклад, правове регулювання договірних відносин у сфері державно-приватного партнерства та концесії як однієї з форм такого партнерства виділяється низкою правових ознак, які загалом не притаманні господарським договорам.

Також до змісту концесійного договору інтегруються правові умови, які за своєю природою є віддзеркаленням засобів державного регуляторного впливу на господарську діяльність (наприклад, умова про надання державної підтримки), стимулювання внутрішнього споживання промислових товарів (умови використання вітчизняних матеріалів), реалізації соціально-трудова політики держави (умови найму та працевлаштування громадян України) (ч. 1 ст. 26 Закону України «Про концесію» від 03.10.2019).

Відмінними від загального порядку правового регулювання господарських договірних відносин можна також визнати низку застережень, якими визначено обсяг гарантій прав концесіонера від можливих змін у законодавстві, створюючи певні регуляторні запобіжники. Зокрема до прав і обов'язків концесіонера, визначених концесійним догово-

ром, застосовується законодавство України, чинне на день укладення концесійного договору (крім законодавства, що зменшує розмір податків чи зборів або скасовує їх, спрощує регулювання господарської діяльності, послаблює процедури державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, пом'якшує відповідальність концесіонера або в інший спосіб покращує становище концесіонера, що має застосовуватися з дня набрання чинності таким законодавством). Водночас перелічені гарантії не поширюються на зміни законодавства щодо питань оборони, національної безпеки, забезпечення громадського порядку та охорони довкілля, ліцензування, правил та умов надання суспільно значущих послуг на ринках у стані природних монополій (ч. 2 ст. 36 Закону України «Про концесію»).

Міжгалузеві засади розвитку спеціального режиму господарювання, зокрема у частині стимулюючих елементів, найяскравіше описані у наукових розробках А.Г. Бобкової. Вона пропонує розглядати правовий режим екологічного підприємництва на перетині господарського та екологічного права, які можуть взаємодоповнювати регуляторний потенціал обох галузей права для досягнення таких цілей: вирішення екологічних та соціально-економічних проблем, що пов'язані із забезпеченням раціонального використання природних ресурсів та збереженням екологічно безпечного довкілля, зокрема із забезпеченням екологічно чистими продуктами харчування; по-друге, організація виробництва товарів, що будуть допущені до європейського ринку [43, с. 72—73]. На думку вченої, серед правових засобів, які доцільно використовувати під час введення зазначеного спеціального режиму, можна назвати встановлення обмежень у поєднанні з наданням різних засобів підтримки, зокрема щодо оподаткування, кредитування, субсидювання, сертифікації, ціноутворення, інформування тощо, застосування яких буде сприяти залученню суб'єктами господарювання трудових, матеріальних та фінансових ресурсів до здійснення екологічного підприємництва [43, с. 73].

Треба зазначити, що взаємоузгоджена дія правових норм, що складають зміст стимулюючого правового режиму господарювання, можлива за умови дотримання у процесі по-

будови певних юридичних конструкцій принципів права, які у наукових джерелах характеризуються як найзагальніші вимоги, що ставляться до суспільних відносин та їх учасників, а також як вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості та свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи [44, с. 197].

Систематику принципів права, виходячи з наявних підходів у правовій науці до їх класифікації, а також зважаючи на особливості спеціального режиму господарювання, які впливають на змістовно-структурні характеристики стимулюючого правового режиму господарювання, можна упорядкувати так: 1) міжнародні принципи права; 2) загальні принципи права; 3) міжгалузеві принципи права; 4) галузеві принципи права.

Без наміру надати вичерпну характеристику наведених принципів права, вбачаємо за доцільне стисло наголосити на деяких аспектах, а саме:

1. На вагомості впливу міжнародних принципів права, зокрема у частині дослідження пріоритетності міжнародно-правового (наддержавного) регулювання, що в межах ЄС набуває ознак принципу верховенства європейського права стосовно національного, на формування засад стимулюючого правового режиму господарювання вже частково було наголошено у межах цієї статті.

Зважаючи на те, що стимулюючий правовий режим господарювання передбачає також залучення іноземних інвестицій, відповідного важливого значення набувають принципи, що знайшли вияв у праві СОТ, як-то режим найбільшого сприяння та національний режим: зазначені принципи закріплено у Генеральній угоді з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947).

До речі, з приводу коректності ідентифікації наведених засад правового регулювання міжнародних торговельних відносин як «принципу» чи «режиму», аргументованими вбачаються думки В.В. Поєдинок. Вона зазначає, що режим найбільшого сприяння та національний режим є певними стандартами ставлення до іноземних інвесторів, які не відповідають визначенням поняття правового режиму, оскільки не мають власного змістовного наповнення у вигляді характерної саме для

них системи правових засобів. На думку вченої, можна вести мову лише про відповідність або невідповідність регуляторної практики держави режиму найбільшого сприяння чи національному режиму як стандартам. Сама ж регуляторна практика (тобто вжиття конкретних засобів регулювання) цими «режимами» не охоплюється [45, с. 290]. У підсумку В.В. Поєдинок наголошує, що «режим найбільшого сприяння» та «національний режим» є нічим іншим, як принципами правового регулювання, тобто керівними засадами, що визначають спрямованість правового регулювання відповідних суспільних (у нашому випадку — інвестиційних) відносин. Саме принципами, як зауважує науковець, найбільше сприяння та національний режим іменуються в іншомовних джерелах (англ. *most-favoured nation principle*, *national treatment principle*, нім. *Meistbegünstigungsprinzip*, *Inländerbehandlungsgrundsatz*) [45, с. 290—291].

Попри те, що у ст. 7 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» допускається вживання термінів «режим найбільшого сприяння» та «національний режим», В.В. Поєдинок слушно підкреслює умовність такого вітчизняного терміновживання [45, с. 291]. Вона підкреслює, що обидва принципи найбільшого сприяння та національного режиму є комплементарними складовими єдиного принципу недискримінації. І протиставляти ці принципи, як зроблено у деяких наукових працях [46, с. 55], на думку дослідниці недоцільно, оскільки їх регуляторна спрямованість не перетинається — перший слугує забезпеченню рівності іноземних та вітчизняних інвесторів, другий — рівності іноземних інвесторів між собою незалежно від їх державної належності [47, с. 39].

2. Серед загальних принципів права, безперечно, фундаментальне значення має принцип верховенства права, однією з вимог якого є юридична визначеність, яка своєю чергою розкривається, зокрема, через принцип правомірних (легітимних) очікувань [48, с. 189], увагу якому у межах цієї статті було приділено через призму правотлумачення з боку юрисдикційних органів ЄС, зокрема щодо сфери надання державної допомоги.

3. Як наголошено у науковій літературі, міжгалузевими називаються принципи, що діють відразу в декількох галузях права. І за-

звичай більшість науковців звертає увагу на перетинання деяких принципів у галузях господарського та цивільного права. Так, О.А. Беляневич зазначає: «Дія принципів цивільного права, які із урахуванням спеціалізації права можуть визначатися як міжгалузеві, в сфері господарських договірних відносин переломлюються крізь призму загальних засад господарського права, і насамперед це стосується принципу свободи договору» [49, с. 115]. Принцип свободи договору розглядається як міжгалузевий також у дисертаційному дослідженні В.С. Мілаш. Зокрема, як зазначає вчена: «Міжгалузеві та галузеві принципи мають похідний характер відносно загальних принципів (наприклад, загальноправовий принцип свободи та рівності — ґрунт міжгалузєвого принципу свободи договору, та галузєвого — свободи підприємницької діяльності)» [50, с. 159].

Зважаючи на те, що у більшості випадків реалізація стимулюючого правового режиму господарювання опосередковується укладенням договору, принцип свободи договору напевно можна вважати одним із ключових для належної організації господарських відносин. Водночас з огляду на той факт, що у більшості випадків договір обтягується публічним інтересом, особливо тоді, коли на договірних засадах надаються суб'єкту господарювання певні форми державної допомоги, здійснюються публічні закупівлі, забезпечується участь держави чи органів місцевого самоврядування у відносинах державно-приватного партнерства тощо, вважаємо за доцільне підтримати думку О.А. Беляневич про те, що інституційним принципом господарського права є принцип обмеження свободи договору у передбачених законом випадках [49, с. 115].

Додатково, для розвитку думки В.С. Мілаш, вважаємо за потрібне зазначити, що принцип свободи підприємницької діяльності можна визнати не стільки галузєвим, скільки міжгалузєвим. Це підкріплюється тим, що майже співзвучно, але з деякими акцентами, зазначений принцип відображено у загальних принципах господарювання — «свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом» (ст. 6 Господарського кодексу України) та загальних засадах цивільного законодавства — «4) свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом» (ст. 3 Цивільного кодексу України).

Обрані законодавцем лексичні конструкції під час формулювання цього принципу свідчать про концептуальну відмінність у підходах, зумовлених використанням міжгалузєвих принципів: «дозволено все, що не заборонено законом», а також «дозволено тільки те, що прямо дозволено законом, все інше заборонено» [44, с. 204]. Хоч останній більше притаманний правовому регулюванню відносин щодо реалізації органами державної влади та місцевого самоврядування, а також їх посадовими особами владних повноважень, однак акцент «у межах, визначених законом» у формулюванні принципу свободи підприємницької діяльності свідчить про притаманність галузєвому господарсько-правовому регулюванню предметної спрямованості на спеціальних учасників суспільних відносин — суб'єктів господарювання, діяльність яких позначається низкою особливостей, не притаманних суб'єкту колу цивільних правовідносин.

4. Безперечно, вирішальну роль у забезпеченні функціонування стимулюючого правового режиму господарювання відіграють принципи господарського права.

Як наголошує О.А. Беляневич із посиланням на підручник з господарського права за редакцією В.К. Мамутова, принципи господарського права розглядаються у контексті конституційних основ правопорядку в сфері господарювання та загальних принципів господарювання, закріплених в ст. 5 та 6 Господарського кодексу України [49, с. 113—114; 51, с. 27].

Зокрема, у ч. 2 ст. 5 Господарського кодексу України наводяться такі конституційні основи правового господарського порядку в Україні: право власності Українського народу на землю, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, що здійснюється від імені Українського народу органами державної влади і органами місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України; право кожного громадянина користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону; забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальної спрямованості економіки, недопущення вико-

ристання власності на шкоду людині і суспільству; право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; визнання усіх суб'єктів права власності рівними перед законом, непорушності права приватної власності, недопущення протиправного позбавлення власності; економічна багатоманітність, право кожного на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, визначення винятково законом правових засад і гарантій підприємництва; забезпечення державою захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, недопущення зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, визначення правил конкуренції та норм антимонопольного регулювання винятково законом; забезпечення державою екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України; забезпечення державою належних, безпечних і здорових умов праці, захист прав споживачів; взаємовигідне співробітництво з іншими країнами; визнання і дія в Україні принципу верховенства права.

Своєю чергою загальні принципи господарювання представлені у ст. 6 Господарського кодексу України, до кола яких віднесено:

- забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;
- свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;
- вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;
- обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;
- захист національного товаровиробника;
- заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб у господарські відносини.

Спираючись на аналіз згаданих вище статей Господарського кодексу України, В.С. Щербина пропонує виділити такі основні принципи господарського права:

- оптимальне поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів;
- економічна багатоманітність;
- визнання усіх суб'єктів права власності рівними перед законом, недопущення протиправного позбавлення власності;
- забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання;
- право кожного на підприємницьку діяльність, не заборонену законом;
- забезпечення державою захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, недопущення зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції;
- соціальна спрямованість економіки [52, с. 88–89].

Доцільно наголосити, що названі нормативні та наукові підходи до визначення переліку та змісту принципів господарського права певною мірою виявляються у стимулюючому правовому режимі господарювання, що частково висвітлено під час аналізу міжгалузевих принципів права. Застосування таких принципів господарського права, як-то «вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України» та «захист національного товаровиробника» має бути релевантним принципам найбільшого сприяння та національного режиму, які отримали поширення у праві СОТ та які формують правову основу недискримінації у міжнародній торгівлі.

Висновки. 1. Запропоновано визначення стимулюючого правового режиму господарювання як системи правових норм, спрямованих на регулювання господарських відносин із використанням комплексу правових засобів стимулюючого характеру, які переслідують мету створення передумов для реалізації державної економічної політики за її пріоритетними напрямками у спосіб, що забезпечить сталий розвиток держави та суспільства.

2. Спираючись на теоретичні розробки у межах науки господарського права, запропоновано визнати стимулюючий правовий режим господарювання як субінституту у межах інституту спеціального режиму господарювання.

Структура субінституту стимулюючого правового режиму господарювання може бути представлена таким чином:

1) «правове ядро» субінституту, яке уособлене у господарсько-правових нормах, що визначають засади підприємництва, економічної конкуренції, зокрема таких її складових як державної допомоги та захисту національного товаровиробника від субсидованого імпорту, господарського договору, публічних закупівель, державно-приватного партнерства, інвестиційної, інноваційної та зовнішньоекономічної діяльності тощо;

2) правові норми суміжних галузей права та їх підгалузей, а також інститутів, які спрямовані на створення інституціональних умов для досягнення господарсько-правовими нормами мети правового регулювання відповідних суспільних відносин.

3. Аргументовано, що предмет стимулюючого правового режиму господарювання як складової частини спеціального режиму господарювання позначається певною специфікою. Зазначається, що домінуючі у господарсько-правовій літературі підходи до визначення сфери дії спеціального режиму господарювання як частини території держави, окремих галузей економіки чи видів господарської діяльності є неприйнятними для ідентифікації предмета стимулюючого правового режиму господарювання. Зокрема відстоється позиція про поширення сфери дії стимулюючого правового режиму господарювання саме на суб'єктів господарювання.

4. Аргументовано, що для досягнення мети спеціального правового режиму господарювання загалом і стимулюючого правового режиму господарювання зокрема, певні юридичні конструкції, розроблені у межах відповідних інститутів господарського права набувають особливостей, які отримують закріплення в актах законодавства України. Зокрема, у межах стимулюючого правового режиму господарювання до змісту господарського договору інтегруються правові умови, які за своїм змістом є віддзеркаленням засобів державного регулюючого впливу на господарську діяльність (наприклад, умови про державну підтримку) або ж визначають обсяг гарантій прав суб'єкта господарювання від можливих змін у законодавстві, створюючи певні регуляторні запобіжники.

5. Наголошено на тому, що взаємоузгоджена дія правових норм, що складають зміст стимулюючого правового режиму господарювання, можлива за умови дотримання в процесі побудови певних юридичних конструкцій принципів права.

Зважаючи на особливості спеціального режиму господарювання, що впливають на його змістовно-структурні характеристики, запропоновано систематику принципів права, які створюють основу для системного функціонування зазначеного режиму: 1) міжнародні принципи права; 2) загальні принципи права; 3) міжгалузеві принципи права; 4) галузеві принципи права.

Водночас акцентовано увагу на тому, що стимулюючий правовий режим господарювання перебуває під значним впливом міжнародно-правових норм, що дає можливість вказувати на притаманність цьому режиму пріоритетності міжнародно-правового регулювання над національним рівнем правового регулювання. У зв'язку з цим обґрунтовано положення про доцільність зміщення пріоритету з національного на міжнародне право, що створило б передумови для виключення дискреції центральних органів державної влади, насамперед Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, в ухваленні на основі суб'єктивної оцінки рішень щодо інтенсивності імплементації норм міжнародного права, вагомою частиною якого є право ЄС.

Додатково відзначено важливість усвідомлення того, що саме через призму загально-відомих правових принципів та підходів, які водночас отримали специфічне змістовне наповнення з боку юрисдикційних органів ЄС під впливом фундаментальних засад права ЄС, здійснюється оцінка можливих правових ризиків окремих заходів, упроваджуваних у межах стимулюючого правового режиму господарювання на національному рівні.

Перспективи подальших досліджень. Виконане дослідження може закласти підґрунтя для поглиблення наукових розробок, присвячених визначенню пріоритетних напрямів подальшого розвитку інституту спеціального режиму господарювання та стимулюючого правового режиму господарювання як його складової частини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Устименко В.А., Зельдіна О.Р., Гостева О.Ю., Гришко В.В. Території пріоритетного розвитку як інструмент вирішення соціально-економічних проблем Донецької та Луганської областей: монографія. За заг. ред. О.Р. Зельдіної. Київ: НАН України, ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України», 2021. 104 с.
2. Зельдіна О.Р. Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання: автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.04. НАН України; Інститут економіко-правових досліджень. Донецьк, 2007. 40 с.
3. Серебряк С.В. До визначення правової природи поняття «спеціальний режим» у сфері господарювання. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2022. № 1 (43). С. 80—90.
4. Вакім В.Е. Спеціальні режими інноваційної діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2020. 219 с.
5. Таран Л.В. Спеціальний правовий режим підприємницької діяльності в свободних економічних зонах України (комплексное исследование). Харків: Видавець СПД ФО-П Вапнярчук Н.М., 2004. 256 с.
6. Матвеева А.В. Спеціальний правовий режим господарювання: поняття і види. *Право та інновації*. 2018. № 4 (24). С. 39—44.
7. Атаманова Ю.Є. Основні проблеми системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого. Харків, 2009. 458 с.
8. Сльота Ю.Г. Господарсько-правове регулювання інвестиційної діяльності в умовах членства України в СОТ: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2014. 148 с.
9. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
10. Ковальський В.С., Лисенков С.Л., Колодій А.М., Тихомиров О.Д. Теорія держави і права. За ред. С.Л. Лисенкова. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 448 с.
11. Петруненко Я.В. Створення спеціальних (вільних) економічних зон як засіб державного стимулювання економічного розвитку окремих територій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. Вип. 73. Ч. 1. С. 141—146. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.23>
12. Вакарюк Л.В. Ознаки правового режиму у теорії права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. № 50. С. 11—14.
13. Цілі сталого розвитку: Україна: національна доповідь. 2017. *ООН. Україна*. URL: <https://ukraine.un.org/uk/49413-2017-nacionalna-dopovid-cili-stalogo-rozvitku-ukraina> (дата звернення 02.08.2023).
14. Зельдіна О.Р. Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. НАН України; Інститут економіко-правових досліджень. Донецьк, 2007. 317 с.
15. Чайковська В.В. Правовий режим зовнішньоекономічної діяльності як спеціальний режим господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2014. Вип. 24. Том 2. С. 151—155.
16. Крупа Л.В. Спеціальний режим підприємницької діяльності у вільних економічних зонах України (комплексне дослідження). автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2000. 20 с.
17. Швидка Т.І., Халецька К.К. Шляхи вдосконалення законодавства про спеціальні режими в умовах воєнного стану. *Часопис цивілістики*. 2022. № 45. С. 88—93.
18. Господарське право: підручник. За ред. О.П. Подцерковного. 2-ге вид., доп. і перероб. Харків: Одіссей, 2011. 640 с.
19. Матвеева А.В. Підрозділ 1.5 Проблеми правової регламентації спеціальних режимів господарювання. *Правові основи здійснення господарської діяльності в інноваційному суспільстві*: монографія. За ред. А.П. Гетьмана, С.В. Глібка, О.О. Дмитрик, Г.В. Анісімової. Харків: Право, 2018. 364 с.
20. Матвеева А.В. Здійснення господарської діяльності в умовах дії спеціальних режимів господарювання. *Розвиток підприємництва в Україні: безпека здійснення господарської діяльності*: зб. наук. пр. за підсумками круглого столу (14 груд. 2018, м. Харків). Харків: Право, 2018. С. 142—146.
21. Єгорова О.О. Роль державної допомоги в рамках спеціальних правових режимів економічної діяльності в Україні. *Стратегічні пріоритети*: наук.-аналіт. зб. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2009. № 1. С. 189—196.
22. Державна допомога суб'єктам господарювання: посібник для суддів. 2021. 40 с. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/620/3c0/0c9/6203c00c947ec265372141.pdf> (дата звернення: 20.07.2023).
23. Ліллемяе О.Е. Господарсько-правове забезпечення державної допомоги суб'єктам господарювання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. НАН України; Інститут економіко-правових досліджень. Київ, 2016. 201 с.
24. Quigley C., Anthony M. Collins. *EC State Aid Law and Policy*. Portland, OR: Hart Publishing, 2011. 408 p.
25. On the part of the scheme adapting the national tax system to the specific characteristics of the Autonomous Region of the Azores which concerns reductions in the rates of income and corporation tax: Commission Decision 2003/442/EC of 11 December 2002. *OJ*. 2003. L 150. P. 52.

26. Пастушок Г.І. Комунітарне право Європейського Союзу: філософсько-правовий вимір: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України. Київ, 2013. 223 с.
27. Шемшученко Ю.С. Європейське право. *Юридична енциклопедія*: в 6 т. Київ: Українська енциклопедія, 1999. Т. 2: Д—Й. 744 с.
28. Європейська інтеграція України: політично-правові проблеми: монографія. За ред. В.П. Горбатенка. Київ: Юридична думка, 2005. 330 с.
29. Баклан О.В. Еволюція правосуб'єктності європейського союзу щодо сфери економіки та підприємництва держав-членів ЄС: спрямування та принципи. *Правова інформатика*. 2014. № 2 (42). С. 106—112.
30. Commission Analytical report on Ukraine's alignment with the EU acquis. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/commission-analytical-report-ukraines-alignment-eu-acquis_en (дата звернення: 20.07.2023).
31. Communication from the Commission on the application of the European Union State aid rules to compensation granted for the provision of services of general economic interest. 11.1.2012, 2012/C8/02. *Офіційний вебсайт Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52012XC0111%2802%29> (дата звернення: 20.07.2023).
32. Малолітнева В.К. Господарсько-правовий інститут публічних закупівель: монографія. Київ: ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», 2020. 412 с.
33. Сіюшов Д.Ю. Податкове стимулювання підприємництва при наданні державної допомоги: господарсько-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2021. 252 с.
34. Judgment of the Court (First Chamber) of 15 January 2002. Gerald Weidacher (as administrator of the insolvent company Thakis Vertriebs- und Handels GmbH) v Bundesminister für Land- und Forstwirtschaft. Case C-179/00. *Official Website The Court of Justice of the European Union*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=47008&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4700299> (дата звернення: 20.07.2023).
35. Judgment of the Court (Third Chamber) of 15 July 2004. Willy Gerekens and Association agricole pour la promotion de la commercialisation laitière Procola v État du grand-duché de Luxembourg. Case C-459/02. *Official Website The Court of Justice of the European Union*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=49422&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4700659> (дата звернення: 20.07.2023).
36. Judgment of the Court of 20 March 1997. Land Rheinland-Pfalz v Alcan Deutschland GmbH. State aid. Case C-24/95. *Official Website The Court of Justice of the European Union*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=100242&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4703367> (дата звернення: 20.07.2023).
37. Устименко В.А. Політико-правові детермінанти повоєнного розвитку економіки України. *Вісник Національної академії наук України*. 2023. № 5. С. 64—71. <https://doi.org/10.15407/visn2023.05.064>
38. Максимов С.І. Правова реальність як предмет філософського осмислення: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.12. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 40 с.
39. Кудрявцева В.В. Кодифікація інвестиційного законодавства України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 228 с.
40. Вінник О.М. Інвестиційне право: навч. посібник. Київ: Юридична думка, 2005. 568 с.
41. Вахим В. Специальные режимы инновационной деятельности: понятие и функции. *Lega si viata*. 2018. № 1/2 (313). С. 21—25.
42. Василенко М.Д. Концептуальні засади господарсько-правового режиму технопарків і технополісів: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2013. 457 с.
43. Бобкова А.Г. Щодо правового режиму екологічного підприємництва у контексті договору про асоціацію України з ЄС. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/132412575.pdf> (дата звернення: 20.07.2023).
44. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів. За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
45. Поєдинок В.В. Теоретичні проблеми регулювання інвестиційної діяльності в Україні (господарсько-правовий аспект): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. 475 с.
46. Федорчук Д.Э. Режим прямого иностранного инвестирования (сравнительно-правовое исследование): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. НАН Украины; Институт экономико-правовых исследований. Донецк, 2003. 229 с.
47. Поєдинок В. Система правових режимів іноземного інвестування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2011. № 88. С. 36—40.
48. Смородинський В. Правова визначеність. *Філософія права і загальна теорія права*. 2020. № 2. С. 185—201. <https://doi.org/10.21564/2707-7039.2.242858>
49. Беляневич О.А. Теоретичні проблеми господарського договірної права: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2006. 569 с.

50. Мілаш В.С. Комерційний договір у господарському праві: теоретичні проблеми становлення та розвитку: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2008. 430 с.
51. Хозяйственное право: Учебник. Под ред. Мамутова В.К. Київ: Юринком Интер, 2002. 912 с.
52. Щербина В.С. До питання щодо принципів господарського права. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 85—92.

Надійшла 21.07.2023

REFERENCES

1. Ustymenko V.A., Zeldina O.R., Hostieva O.Iu., Hryshko V.V. Terytorii priorytetnoho rozvytku yak instrument vyrishennia sotsialno-ekonomichnykh problem Donetskoï ta Luhanskoï oblasti: monohrafiia. Za zah. red. O.R. Zeldinoï. Kyiv: NAN Ukrainy, DU "Instytut ekonomiko-pravovykh doslidzhen imeni V.K. Mamutova NAN Ukrainy", 2021. 104 p. [in Ukrainian].
2. Zeldina O.R. Teoretychni aspekty spetsialnoho rezhymu hospodariuvannia: avtoref. dys. ... d-ra. yuryd. nauk: 12.00.04. NAN Ukrainy; Instytut ekonomiko-pravovykh doslidzhen. Donetsk, 2007. 40 p. [in Ukrainian].
3. Sieriebriak S.V. Do vyznachennia pravovoi pryrody poniattia spetsialnyi rezhym u sferi hospodariuvannia. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*. 2022. No. 1 (43). P. 80-90 [in Ukrainian].
4. Vakim V.E. Spetsialni rezhymy innovatsiinoï diialnosti: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04. Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2020. 219 p. [in Ukrainian].
5. Taran L.V. Spetsyalnyi pravovoi rezhym predprynimatelskoï deiatelnosti v svobodnykh ekonomycheskykh zonakh Ukraïny (kompleksnoe yssledovanye). Kharkiv: Vydavets SPD FO-P Vapniarchuk N.M., 2004. 256 p. [in Ukrainian].
6. Matvieieva A.V. Spetsialnyi pravovyi rezhym hospodariuvannia: poniattia i vydy. *Pravo ta innovatsii*. 2018. No. 4 (24). P. 39-44 [in Ukrainian].
7. Atamanova Yu.Ie. Osnovni problemy systemnoho hospodarsko-pravovoho rehuliuвання vidnosyn v innovatsiinii sferi: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.04. Natsionalna yurydychna akademiia imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2009. 458 p. [in Ukrainian].
8. Slota Yu.H. Hospodarsko-pravove rehuliuвання investytsiinoï diialnosti v umovakh chlenstva Ukraïny v SOT: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04. Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2014. 148 p. [in Ukrainian].
9. Skakun O.F. Teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk. Kharkiv: Konsum, 2001. 656 p. [in Ukrainian].
10. Kovalskiy V.S., Lysenkov S.L., Kolodii A.M., Tykhomyrov O.D. Teoriia derzhavy i prava. Za red. S.L. Lysenkova. Kyiv: Yurinkom Inter, 2005. 448 p. [in Ukrainian].
11. Petrunenko Ya.V. Stvorennia spetsialnykh (vilnykh) ekonomichnykh zon yak zasib derzhavnoho stymuliuвання ekonomichnoho rozvytku okremykh terytorii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia Pravo*. 2022. Vyp. 73. Ch. 1. P. 141-146. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.23> [in Ukrainian].
12. Vakariuk L.V. Oznaky pravovoho rezhymu u teorii prava. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia "Pravo"*. 2018. No. 50. P. 11-14 [in Ukrainian].
13. Tsili staloho rozvytku: Ukraina: natsionalna dopovid. 2017. OON. Ukraina. URL: <https://ukraine.un.org/uk/49413-2017-nacionalna-dopovid-cili-stalogo-rozvitku-ukraina> [in Ukrainian].
14. Zeldina O.R. Teoretychni aspekty spetsialnoho rezhymu hospodariuvannia: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.04. NAN Ukrainy; Instytut ekonomiko-pravovykh doslidzhen. Donetsk, 2007. 317 p. [in Ukrainian].
15. Chaikovska V.V. Pravovyi rezhym zovnishnoekonomichnoi diialnosti yak spetsialnyi rezhym hospodariuvannia. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia Pravo*. 2014. Iss. 24. Vol. 2. P. 151-155 [in Ukrainian].
16. Krupa L.V. Spetsialnyi rezhym pidpriemnytskoï diialnosti u vilnykh ekonomichnykh zonakh Ukraïny (kompleksne doslidzhennia): avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Natsionalna yurydychna akademiia Ukraïny imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2000. 20 p. [in Ukrainian].
17. Shvydka T.I., Khaletska K.K. Shliakhy vdoskonalennia zakonodavstva pro spetsialni rezhymy v umovakh voiennoho stanu. *Chasopys tsyvilistyky*. 2022. No. 45. P. 88-93 [in Ukrainian].
18. Hospodarske pravo: pidruchnyk. Za red. O.P. Podtserkovnoho. 2-he vyd., dop. i pererob. Kharkiv: Odissei, 2011. 640 p. [in Ukrainian].
19. Matvieieva A.V. Pidrozdil 1.5 Problemy pravovoi rehlamentatsii spetsialnykh rezhymiv hospodariuvannia. Pravovi osnovy zdiisnennia hospodarskoï diialnosti v innovatsiinomu suspilstvi: monohrafiia. Za red. A.P. Hetmana, S.V. Hlibka, O.O. Dmytryk, H.V. Anisimovoi. Kharkiv: Pravo, 2018. 364 p. [in Ukrainian].
20. Matvieieva A.V. Zdiisnennia hospodarskoï diialnosti v umovakh dii spetsialnykh rezhymiv hospodariuvannia. Rozvytok pidpriemnytstva v Ukraïni: bezpeka zdiisnennia hospodarskoï diialnosti: zb. nauk. pr. za pidsumkamy kruhloho stolu (14 hrud. 2018, m. Kharkiv). Kharkiv: Pravo, 2018. P. 142-146 [in Ukrainian].
21. Yehorova O.O. Rol derzhavnoi dopomohy v ramkakh spetsialnykh pravovykh rezhymiv ekonomichnoi diialnosti v Ukraïni. *Stratehichni priorytety: nauk.-analit. zb.* Kyiv: Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, 2009. No. 1. P. 189-196 [in Ukrainian].

22. Derzhavna dopomoha subiektam hospodariuvannia: posibnyk dlia suddiv. 2021. 40 p. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/620/3c0/0c9/6203c00c947ec265372141.pdf> [in Ukrainian].
23. Lillemiaie O.E. Hospodarsko-pravove zabezpechennia derzhavnoi dopomohy subiektam hospodariuvannia: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04. NAN Ukrainy; Instytut ekonomiko-pravovykh doslidzhen. Kyiv, 2016. 201 p. [in Ukrainian].
24. Quigley C., Anthony M. Collins. EC State Aid Law and Policy. Portland, OR: Hart Publishing, 2011. 408 p.
25. On the part of the scheme adapting the national tax system to the specific characteristics of the Autonomous Region of the Azores which concerns reductions in the rates of income and corporation tax: Commission Decision 2003/442/EC of 11 December 2002. *OJ*. 2003. L 150. P. 52.
26. Pastushok H.I. Komunitarne pravo Yevropeiskoho Soiuzu: filosofsko-pravovi vymir: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.12. Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav MVS Ukrainy. Kyiv, 2013. 223 p. [in Ukrainian].
27. Shemshuchenko Yu.S. Yevropeiske pravo. *Yurydychna entsyklopediia*: v 6 t. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia, 1999. T. 2: D-I. 744 p. [in Ukrainian].
28. Yevropeiska intehratsiia Ukrainy: politychno-pravovi problemy: monohrafiia. Za red. V.P. Horbatenka. Kyiv: Yurydychna dumka, 2005. 330 p. [in Ukrainian].
29. Baklan O.V. Evoliutsiia pravosubiektnosti yevropeiskoho soiuzu shchodo sfery ekonomiky ta pidpriemnytstva derzhav-chleniv YeS: spriamuvannia ta pryntsyipy. *Pravova informatyka*. 2014. No. 2 (42). P. 106-112 [in Ukrainian].
30. Commission Analytical report on Ukraine's alignment with the EU acquis. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/commission-analytical-report-ukraines-alignment-eu-acquis_en
31. Communication from the Commission on the application of the European Union State aid rules to compensation granted for the provision of services of general economic interest. 11.1.2012, 2012/C8/02. *Офіційний вебсайт Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52012XC0111%2802%29>
32. Malolitneva V.K. Hospodarsko-pravovi instytut publichnykh zakupivel: monohrafiia. Kyiv: DU "Instytut ekonomiko-pravovykh doslidzhen imeni V.K. Mamutova Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy", 2020. 412 p. [in Ukrainian].
33. Siiushov D.Iu. Podatkove stymuliuvannia pidpriemnytstva pry nadanni derzhavnoi dopomohy: hospodarsko-pravovi aspekt: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04. Natsionalnyi universytet "Odeska yurydychna akademiia". Odesa, 2021. 252 p. [in Ukrainian].
34. Judgment of the Court (First Chamber) of 15 January 2002. Gerald Weidacher (as administrator of the insolvent company Thakis Vertriebs- und Handels GmbH) v Bundesminister für Land- und Forstwirtschaft. Case C-179/00. *Official Website The Court of Justice of the European Union*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=47008&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4700299>
35. Judgment of the Court (Third Chamber) of 15 July 2004. Willy Gerekens and Association agricole pour la promotion de la commercialisation laitière Procola v État du grand-duché de Luxembourg. Case C-459/02. *Official Website The Court of Justice of the European Union*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=49422&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4700659>
36. Judgment of the Court of 20 March 1997. Land Rheinland-Pfalz v Alcan Deutschland GmbH. State aid. Case C-24/95. *Official Website The Court of Justice of the European Union*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=100242&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4703367>
37. Ustylenko V.A. Polityko-pravovi determinanty povoiennoho rozvytku ekonomiky Ukrainy. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*. 2023. No. 5. P. 64-71. <https://doi.org/10.15407/visn2023.05.064> [in Ukrainian].
38. Maksymov S.I. Pravova realnist yak predmet filosofskoho osmyslennia: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.12. Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2002. 40 p. [in Ukrainian].
39. Kudriavtseva V.V. Kodyfikatsiia investytsiinoho zakonodavstva Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04. Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2010. 228 p. [in Ukrainian].
40. Vinnyk O.M. Investytsiine pravo: navch. posibnyk. Kyiv: Yurydychna dumka, 2005. 568 p. [in Ukrainian].
41. Vakim V. Special'nye rezhimy innovatsionnoy dejatel'nosti: ponjatie i funktsii. *Lega si viata*. 2018. No. 1/2 (313). P. 21-25 [in Russian].
42. Vasylenko M.D. Kontseptualni zasady hospodarsko-pravovoho rezhymu tekhnoparkiv i tekhnopolisiv: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.04. Natsionalnyi universytet "Odeska yurydychna akademiia". Odesa, 2013. 457 p. [in Ukrainian].
43. Bobkova A.H. Shchodo pravovoho rezhymu ekolohichnoho pidpriemnytstva u konteksti dohovoru pro asotsiatsiiu Ukrainy z YeS. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/132412575.pdf> [in Ukrainian].
44. Zahalna teoriia derzhavy i prava: Pidruchnyk dlia studentiv yurydychnykh vyshchyykh navchalnykh zakladiv. Za red. d-ra yuryd. nauk, prof., akad. NAPrN Ukrainy M.V. Tsvika, d-ra yuryd. nauk, prof., akad. NAPrN Ukrainy O.V. Petryshyna. Kharkiv: Pravo, 2009. 584 p. [in Ukrainian].
45. Poiedynok V.V. Teoretychni problemy rehuliuвання investytsiinoi diialnosti v Ukraini (hospodarsko-pravovi aspekt): dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.04. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2013. 475 p. [in Ukrainian].
46. Fedorchuk D.Je. Rezhim prjamogo inostrannogo investirovanija (srovnitel'no-pravovoe issledovanie): diss. ... kand. jurid. nauk: 12.00.04. NAN Ukrainy; Institut jekonomiko-pravovykh issledovanij. Doneck, 2003. 229 p. [in Russian].

47. Poiedynok V. Systema pravovykh rezhymiv inozemnoho investuvannia. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky*. 2011. No. 88. P. 36-40 [in Ukrainian].
48. Smorodynskiy V. Pravova vyznachenist. *Filosofia prava i zahalna teoriia prava*. 2020. No. 2. P. 185-201. <https://doi.org/10.21564/2707-7039.2.242858> [in Ukrainian].
49. Belianevych O.A. Teoretychni problemy hospodarskoho dohovirnoho prava: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.04. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2006. 569 p. [in Ukrainian].
50. Milash V.S. Komertsiiyni dohovir u hospodarskomu pravi: teoretychni problemy stanovlennia ta rozvytku: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.04. Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2008. 430 p. [in Ukrainian].
51. Hozhajstvennoe pravo: Uchebnik. Pod red. Mamutova V.K. Kyiv: Jurinkom Inter, 2002. 912 p. [in Russian].
52. Shcherbyna V.S. Do pytannia shchodo pryntsyypiv hospodarskoho prava. *Visnyk Pivdennoho rehionalnoho tsentru Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2014. No. 1. P. 85-92 [in Ukrainian].

Received 21.07.2023

O. Yu. Kurepina

State Organization “V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4077-5006

STIMULATING LEGAL REGIME OF ECONOMIC ACTIVITY WITHIN THE SYSTEM OF ECONOMIC LAW: CONCEPT AND RELATIONSHIP WITH SPECIAL ECONOMIC REGIME

Scientific approaches to delineating the stimulating legal regime of economic activity as a key element of the special economic regime within the framework of Economic law are substantiated. A definition of the stimulating legal regime of economic activity is proposed as a system of legal norms aimed at regulating economic relations through the use of a complex of legally stimulating means, which pursue the goal of creating conditions for the implementation of state economic policies along its priority directions in a manner that ensures sustainable development of the state and society. Drawing upon theoretical developments within the field of Economic law, it is proposed to recognize the stimulating legal regime of economic activity as a sub-institute within the institution of the special economic regime, highlighting its structure. It is argued that the subject of the stimulating legal regime of economic activity, as a component of the special economic regime, is characterized by a certain specificity. Approaches prevalent in the economic-legal literature for defining the scope of the special economic regime, namely as parts of the state's territory, individual economic sectors, or types of economic activity, are deemed inappropriate for identifying the subject of the stimulating legal regime of economic activity. Particularly, the position is advocated that the scope of the stimulating legal regime of economic activity should encompass economic entities.

It is argued that in order to achieve the objectives of the special legal regime of economic activity as a whole, and specifically the stimulating legal regime of economic activity, certain legal constructs developed within the corresponding institutions of economic law acquire particular features, which are enshrined in the legislative acts of Ukraine. Within the framework of the stimulating legal regime of economic activity, legal conditions are integrated into the content of economic contracts, which reflect means of state regulatory impact on economic activity (e.g., conditions related to state support) or determine the extent of guarantees of the rights of economic entities against potential changes in legislation, thereby creating regulatory safeguards. Emphasis is placed on the coordinated operation of legal norms constituting the content of the stimulating legal regime of economic activity, achievable through adhering to legal principles during the construction of specific legal constructs.

Keywords: special economic regime, stimulating legal regime of economic activity, Economic law, institution, sub-institute, principles of law, state economic policy, international legal (supranational) regulation, EU law.